

Лариса БРЮХОВЕЦЬКА,
мистецтвознавець

СКОВОРОДА СЬОГОДНІШНІЙ

Наприкінці минулого року до ювілею Григорія Сковороди (280 літ від народження) за ініціативою Лариси Кадирової в НАУКМА відбулися гастролі Львівського театру ім. Леся Курбаса. Крім концерту для голосу та виконавця «Квітка-Невіста» (Наталія Половинка) та ірмосів «Како воспоем...» (духовні співи України), на сцені Київського Експериментального театру НАУКМА були показані вистави «Марко Проклятий, або Східна легенда» — драматична симфонія за поезіями В.Стуса, «Апокрифи» за творами Лесі Українки, а також «Благодарний Еродій» — за творами Григорія Сковороди.

Для прагматично налаштованої людини, що прагне зробити успішну кар'єру, чи прийнятні настанови про внутрішнє самопізнання, «сродну працю», про світ, який «ловив і не впіймав»? Світ, у якому живе сучасна молода людина, насичений принадами і спокусами, багатоманіттям самореалізації в сотні разів більше, аніж за часів Сковороди. Зрештою, молода людина, яка обирає життєвий шлях, повинна не усуватись від практичної діяльності, а здобувати посади, високе становище. Жаль тільки, що проблеми власної душі, про яку так багато писав Сковорода, витісняються. Ці питання ще більше увиразнились після двох вистав за Сковородою — львівської та київської («Буквар миру» за Сковородою, Платоном, Роттердамським, режисер О. Ануров, Театр ім. Франка). Обидві й дали привід поговорити про актуальність світоглядних настанов українського мислителя, а також про характер їх тлумачення. Не будемо гадати, чому саме театр взяв за сьогодні осмислювати творчість і філософські погляди Григорія Сковороди. Думаю, що справа не в «круглій даті». Можливо, тут вирішальну роль відіграють інтереси театру, який береться за цю нелегку справу. Вистава «Благодарний Еродій», якій вже більше п'яти років, вражає свіжістю сценічного тлумачення текстів Григорія Сковороди. Вона вписується в зацікавлення Театру імені Леся Курбаса класичними й засадничими для українського світогляду текстами. Прагнення зрозуміти себе, більше дбати про власну душу, а не достаток — стрижнева думка вистави театру. Згуртований колектив однодумців на чолі з Володимиром Кучинським знайшов адекватну форму для цього змісту. Відповідність уже в тому, що тут формальні пошуки не є самоціллю. Альфою та омегою є

Худ.Юрій Логвин

актор — в його розмові, у вишуканих голосових нюансах, у звучанні й тембрі голосів, зрештою в єдності ансамблю вся сила сценічного дійства. Ти відчуваєш і те, наскільки Сковорода вписаний у європейський контекст, наскільки унікальним є сам матеріал, наскільки він є національною реліквією. Складність завдання, яке театр ставить перед собою, не лякає, а, навпаки, стимулює до легкості в його доланні. Перетікання — пластичне, голосове — постійне, як невинним є рух думки, рух слова, що звучить. «Благодарний Еродій» змушує вслухатися в кожне слово мудреця завдяки майстерному володінню голосом (сприяє цьому й органік співу та гармонія співочих партій окремих персонажів, співвідносні з бароковою музикою), а також інтенсивний пластичний рисунок.

У киян обшири тексту також немалі, але акцент падає на фривольність, думки філософа упаковуються у якнайлегшу форму. І якщо вибудувати опозицію «Букваря миру» як опозицію між самозаглибленими роздумами та принадиною мирських спокус, то останні видаються невинними, більше того, привабливими.

Тексти Сковороди доведені до максимальної доступності сприйняття, а в акторській подачі іноді звучать як турнір анекдотів. Мобілізуються всі ефектні засоби, гра стає демонстрацією акторського уміння. А воно більш ніж очевидне у Петра Панчука, Василя Мазура, Остапа Ступки, Василя Баші — актори просто купуються в текстах, роблять їх інтригуючими, знімають наліт ученості, опускають до побутовізму, посилюючи байки комічними жестами, арсенал яких невичерпний. У «Букварі миру» теж звучить музика і співи — і досить оригінальні. Важко, щоправда, зрозуміти, яке відношення до Сковороди має латиноамериканська запальна музика (фонограма), що до того ж порушує інтимність живого звучання голосів. Так само незрозуміло, чому назвали бісами двох симпатичних дівчат, які демонструють «бароковий» стиль поведінки і взагалі нагадують грайливих істот, що зійшли з буколичних картинок (ось де стрибучість Оксани Батько доречно). Якщо бісів уявляти такими, то міркування всіх інших персонажів вистави починають видаватися софістичними, тому вони можуть втратити сенс. Бо навіщо займатися мудруванням, і взагалі, чи є аргументи проти таких принад?

Сковорода не застарів. Навпаки, сьгодні він приходить до нас у таких різних образах — вишукано аристократичному, як у курбасівців, та фривольно легковажному, як у франківців. А головне, що в кожному є цікаве й цінне.